

УДК 327.56(477).01:327.56

DOI: 10.24144/2078-1431.2025.2(35).41–52

*Дмитро Арабаджиев,**доктор політичних наук, професор, начальник науково-дослідної частини,
професор кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин
Запорізький національний університет**Тетяна Сергієнко,**кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри бізнесу та управління
Національний університет «Запорізька політехніка»*

ГЕОПОЛІТИКА ТА ГЕОСТРАТЕГІЯ СУЧАСНОГО СВІТУ КРІЗЬ ПРИЗМУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Стаття присвячується аналізу геополітики та геостратегії сучасного світу крізь призму російсько-української війни, дослідженню її впливу на трансформацію міжнародних відносин, безпекових стратегій держав та глобальної системи стабілізації. Актуальність теми зумовлена безпрецедентними викликами, спричиненими повномасштабним вторгненням Російської Федерації в Україну, що проявляються у перегрупуванні міжнародних союзів, змінах у глобальних енергетичних та економічних потоках, посиленні військово-стратегічної конкуренції та трансформації систем безпеки в Європі. В умовах високої невизначеності держави та міжнародні організації змушені адаптувати свої стратегії, поєднуючи антикризові заходи з довгостроковим плануванням стабілізації та розвитку регіональної безпеки.

Метою дослідження є аналіз сучасних геополітичних та геостратегічних процесів, викликаних російсько-українською війною, оцінка їх впливу на міжнародні відносини та безпекові стратегії, а також визначення тенденцій трансформації глобальної системи безпеки. Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів: аналіз наукових публікацій — для визначення ключових геополітичних тенденцій; системний підхід — для виявлення взаємозв'язку між військовими, політичними та економічними чинниками; методи порівняльного аналізу — для оцінки стратегій держав та міжнародних інституцій у кризових умовах.

У результаті дослідження встановлено, що сучасна геополітика базується на здатності держав швидко адаптувати свої стратегії до змін у глобальному балансі сил, на ефективній координації міжнародних партнерів та на інтеграції економічних, військових та дипломатичних інструментів впливу.

Ключові слова: геополітика; геостратегія, міжнародні відносини, глобальна безпека, стратегічна адаптація, міжнародні організації, російсько-українська війна, кризові геостратегії, сучасний світ.

The article is devoted to the analysis of geopolitics and geostrategy of the contemporary world through the prism of the Russian-Ukrainian war, examining its impact on the transformation of international relations, state security strategies, and the

global stabilization system. The relevance of the topic is determined by unprecedented challenges caused by the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, manifested in the regrouping of international alliances, changes in global energy and economic flows, intensified military-strategic competition, and the transformation of security systems in Europe. In conditions of high uncertainty, states and international organizations are forced to adapt their strategies, combining crisis response measures with long-term planning for stabilization and regional security development.

The purpose of the study is to analyze contemporary geopolitical and geostrategic processes caused by the Russian-Ukrainian war, assess their impact on international relations and security strategies, and identify trends in the transformation of the global security system. To achieve this goal, a set of methods was used: analysis of scientific publications — to identify key geopolitical trends; a systems approach — to reveal the interconnections between military, political, and economic factors; and comparative analysis — to evaluate the strategies of states and international institutions in crisis conditions.

The results of the study show that modern geopolitics relies on the ability of states to quickly adapt their strategies to changes in the global balance of power, on effective coordination among international partners, and on the integration of economic, military, and diplomatic instruments of influence. Key factors of effective geostrategy are highlighted: risk forecasting, flexibility in decision-making, strengthening international cooperation, strategic autonomy, and the integration of information technologies in the decision-making process. The practical significance of the results lies in the possibility of using the experience of analyzing the Russian-Ukrainian war by state authorities, analytical centers, and international partners in developing security strategies and geopolitical forecasts.

Keywords: *geopolitics, geostrategy, international relations, global security, strategic adaptation, international organizations, russian-ukrainian war, crisis geostrategies, contemporary world.*

Актуальність теми зумовлена тривалою агресією Російської Федерації проти України, яка розпочалася у 2014 році та загострилася повномасштабним вторгненням у 2022 році. Це спричинило безпрецедентні виклики у міжнародних відносинах та безпекових стратегіях, що проявляються у перегрупованні міжнародних союзів, зміні глобальних енергетичних і економічних потоків, посиленні військово-стратегічної конкуренції та трансформації систем безпеки в Європі. Масштабне руйнування транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів постачання та економічних зв'язків у регіоні не лише ускладнили внутрішнє функціонування держави, але й вплинули на глобальну геополітичну ситуацію, змусивши держави переглянути власні безпекові стратегії, пріоритети енергетичної політики та участь у міжнародних альянсах. В умовах високої невизначеності та швидкоплинних змін держави й міжнародні організації змушені поєднувати антикризові заходи з довгостроковим плануванням стабілізації та розвитку регіональної безпеки.

Багатоплановість обраної теми дослідження зумовлює необхідність звернення до низки взаємопов'язаних аспектів. Насамперед, актуальним

є методологічний вимір аналізу геополітики та геостратегії, який спирається на сучасні концепції політичної науки, міжнародних відносин і безпеки. Вагомий внесок у розвиток теоретичних і методологічних засад цих досліджень зробили такі вчені, як М. Буроменський, В. Горбатенко, Ю. Власов, О. Ганьба, С. Даниленко, М. Дністрянський, Є. Ерліх, Г. Кельзен, Б. Кістяківський, І. Кресіна, А. Коваленко, М. Козюбра, М. Костицький, Є. Макаренко, П. Масляк, О. Мережко, Н. Оніщенко, Б. Парахонський, Ю. Римаренко, О. Скрипнюк, Ю. Шемшученко, В. Явір, А. Яковець та інші, чийі праці дозволяють осмислити закономірності формування сучасного міжнародного правопорядку та безпекових стратегій.

Не менш важливим є історико-теоретичний аспект, що охоплює витoki становлення українського геополітичного мислення та формування стратегічних підходів до забезпечення національної безпеки. У цьому контексті значний інтерес становлять ідеї С. Бандери, В. Габсбурга, М. Грушевського, Д. Донцова, Ю. Липи, В. Липинського, М. Міхновського, О. Ольжича, С. Рудницького, П. Скоропадського, Я. Стецька, М. Сціборського, О. Теліги, П. Штепи та інших українських мислителів, які заклали інтелектуальні засади розуміння простору, державності та боротьби за ідентичність як ключових категорій геополітики.

Проте сучасна російсько-українська війна суттєво змінює традиційні уявлення про геополітичні процеси, вимагаючи перегляду класичних теорій і концепцій. Вона створила нову реальність, у якій геостратегічні рішення формуються не лише під впливом економічних чи військових факторів, а й через інформаційні, гуманітарні та технологічні виміри. Це обумовлює потребу у виробленні нових аналітичних підходів до вивчення просторових, політичних і безпекових трансформацій сучасного світу, а також у визначенні ролі України як активного суб'єкта глобальних процесів і архітектора регіональної стабільності. Це зумовлює необхідність осмислення не лише національного, а й міжнародного виміру цих процесів, адже сучасні геополітичні зрушення відбуваються у тісному взаємозв'язку з еволюцією глобального правопорядку.

Міжнародні відносини та глобальний правопорядок базуються на принципах співпраці між державами, повазі до суверенітету, дотриманні міжнародного права та усталених норм функціонування світової спільноти. Однак сучасний виклик, спричинений агресією Російської Федерації проти України, має особливий характер. Він спрямований не лише проти окремої держави, а й проти міжнародної спільноти, усталених принципів міжнародного права та норм глобальної безпеки. Росія, володіючи значним ядерним потенціалом та будучи постійним членом Ради Безпеки ООН, застосовує методи «ядерного шантажу», що створює загрозу стабільності міжнародного порядку та існуванню цивілізації в цілому. У контексті війни з Україною Росія поєднує доктринально визначене ядерне стримування із невизначеним ядерним шантажем, намагаючись маніпулювати міжнародними нормами та створювати нові критерії застосування ядерної зброї. Провал початкових цілей широко-масштабної агресії змінив підходи РФ до ядерної політики, що частково

перетворює її на «ядерний блеф». Ефективне відновлення міжнародного правопорядку та формування повоєнної архітектури безпеки вимагатиме приведення ядерної політики РФ до норм глобального ядерного порядку [11].

Міжнародний правовий порядок передбачає дотримання державами встановлених норм міжнародного права, виконання ними зобов'язань, повагу до прав інших суб'єктів міжнародного права та підтримку стабільної системи співробітництва. Саме цей порядок було грубо порушено 24 лютого 2022 року, коли Росія здійснила повномасштабне вторгнення в Україну, продовживши тривалу агресію, що почалася ще у 2014 році. Попередні заяви російських посадовців щодо «неіснування української нації» підкреслюють ідеологічну складову агресії, спрямованої на заперечення права народу на самоідентифікацію та суверенітет. Починаючи з анексії Криму та підтримки конфлікту на Донбасі, РФ активно формує образ України як «непорядного партнера» та «неонацистської держави», використовуючи інформаційні наративи для легітимації агресії [2, с. 139]. Агресор свідомо порушує норми міжнародного гуманітарного права, атакує цивільну інфраструктуру та залучає населення до воєнних дій, підмінюючи поняття «національної самоідентифікації» на «нацизм». Методи гібридної війни, поєднання військових операцій з інформаційним тиском і пропагандою, створюють додаткову загрозу стабільності міжнародного порядку та безпеці цивільного населення [5, с. 99].

В умовах такої масштабної війни, виникає потреба у систематизації ключових понять та категорій геополітики та геостратегії. Вивчення понятійно-категоріального апарату дозволяє чітко визначити ключові терміни та їх значення у контексті сучасних міжнародних відносин, геополітичних трансформацій та безпекових стратегій. Основні поняття та категорії наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні поняття та категорії геополітики та геостратегії

Поняття	Визначення
Геополітика [16, с. 425]	Наука та практика, що вивчає вплив географічних, економічних, політичних та соціальних чинників на міжнародні відносини та безпекові стратегії.
Геостратегія [10]	Планування та реалізація державою або коаліцією держав своїх стратегічних інтересів у міжнародному просторі.
Кризова геостратегія [3, с. 55]	Стратегія держави у відповідь на військові, політичні чи економічні загрози, що виникають у кризових умовах.
Повномасштабне вторгнення [9, с. 116]	Агресивне військове втручання з метою контролю над територією та ресурсами держави.
Міжнародний правопорядок [1, с. 79]	Система норм і практик міжнародного права, що забезпечує стабільність та взаємодію між державами.

Систематизація понятійно-категоріального апарату дозволяє виокремити базові концепти, що становлять основу сучасних наукових підходів до аналізу геополітики та геостратегії. Вони виступають аналітичним інструментарієм для подальшого дослідження трансформацій міжнародного простору під впливом війни, визначення стратегічних тенденцій та формування нових моделей безпеки.

Подальший аналіз присвячено вивченню геополітичних трансформацій, зумовлених російсько-українською війною, які проявляються у змінах балансів сил, переорієнтації міжнародних альянсів, формуванні нових центрів впливу та зміні глобальної архітектури безпеки (табл. 2).

Таблиця 2

Геополітичні трансформації під впливом війни

Напрямок трансформації	Зміст змін	Геополітичні наслідки
Військово-політичний	Посилення ролі НАТО, переорієнтація оборонних стратегій держав Європи, зростання військової присутності США в регіоні.	Зміщення центру безпеки в Східну Європу; формування нової архітектури колективної оборони.
Енергетичний	Відмова від російських енергоносіїв, розвиток альтернативних джерел енергії, створення енергетичних альянсів.	Зменшення енергетичної залежності від РФ, посилення енергетичної безпеки ЄС.
Економічний	Порушення логістичних ланцюгів, перерозподіл ринків збуту, санкційна політика проти РФ.	Формування нових економічних партнерств, переорієнтація на ринки Азії та Північної Америки
Інформаційно-комунікаційний	Зростання ролі інформаційних технологій та медіа у веденні війни, протидія дезінформації.	Формування глобальної інформаційної безпеки; розвиток кібероборони.
Гуманітарний	Міграційні процеси, криза ідентичності, посилення міжнародної підтримки України.	Формування нової гуманітарної політики ЄС; зміцнення солідарності демократичних держав.

Аналіз наведених у табл. 2 геополітичних трансформацій засвідчує, що російсько-українська війна стала каталізатором глибоких зрушень у світовій системі міжнародних відносин. Військово-політичні, енергетичні, економічні, інформаційні та гуманітарні процеси зазнали суттєвої трансформації, що зумовило перегляд глобальних стратегій безпеки, переформування альянсів та зміщення центрів впливу.

Європейський континент перетворився на ключовий простір реалізації нових геостратегічних рішень, а Україна — на центральний фактор формування сучасного безпекового порядку. Посилення трансатлантичної єдності, переорієнтація енергетичних потоків, розбудова кібербезпеки та гуманітарна консолідація світової спільноти свідчать про формування нового типу міжнародної взаємодії, заснованої на колективній відповідальності та стратегічній адаптивності. Ці процеси зумовили появу нової моделі геостратегічної адаптації держав, що передбачає комплексну реакцію на зовнішні виклики через поєднання політичних, економічних, безпекових, інформаційних і гуманітарних стратегій. Візуалізацію основних компонентів та взаємозв'язків цієї моделі представлено на рисунку 1.

Рисунок 1 — Модель геостратегічної адаптації держав у кризових умовах

Представлена на рисунку 1 модель геостратегічної адаптації держав у кризових умовах демонструє системний характер сучасних міжнародних процесів, у межах яких політичні, економічні, військові, інформаційні та гуманітарні складові формують цілісний механізм реагування на глобальні виклики. Її зміст ґрунтується на взаємозв'язку внутрішніх і зовнішніх чинників розвитку держави, що зумовлює необхідність формування інтегрованих стратегій національної безпеки, здатних забезпечити стійкість у динамічному середовищі міжнародних криз.

Ключовим елементом моделі виступає стратегічна гнучкість, тобто здатність держави адаптувати політичні рішення, економічні ресурси та безпекові пріоритети до змін глобального контексту. У цьому аспекті український досвід має особливе значення, адже поєднує військову обороноздатність, дипломатичну активність, гуманітарну солідарність і технологічні рішення в єдину систему протидії агресії. Саме цей досвід формує

нову парадигму геостратегічної адаптації, орієнтовану на цінності свободи, незалежності та міжнародної взаємодітримки.

Російсько-українська війна суттєво змінила уявлення про структуру та динаміку глобальної системи безпеки. Вона актуалізувала процеси переосмислення стратегічних пріоритетів держав, посилила роль військово-політичних альянсів і стала каталізатором нової хвилі регіоналізації міжнародних відносин. У відповідь на нові виклики США та НАТО зосередили увагу на зміцненні східного флангу Альянсу, залученні нових членів-держав, які мають спільний геостратегічний простір з агресором, розгортанні військової інфраструктури у країнах Центральної та Східної Європи, а також на розширенні програм колективного захисту.

Залучення нових членів-держав, які мають спільний геостратегічний простір з агресором, стало одним із ключових наслідків трансформації європейської системи безпеки. До повномасштабного вторгнення Росії в Україну Швеція та Фінляндія традиційно дотримувалися політики військового нейтралітету, що було історично зумовлено прагненням зберегти баланс між безпековими гарантіями Заходу та уникненням прямої конфронтації з Росією. Однак агресивні дії Кремля проти України продемонстрували, що нейтралітет більше не гарантує безпеки в сучасних умовах, де порушуються основоположні норми міжнародного права та принципи територіальної цілісності.

Фінляндія та Швеція стали символами радикальних змін у системі європейської безпеки, спричинених повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Саме агресивні дії Кремля стали вирішальним фактором, який змусив ці держави відмовитися від багаторічного статусу військового нейтралітету та переосмислити власну безпекову стратегію.

Фінляндія, маючи спільний сухопутний кордон із Росією протяжністю понад 1300 км, гостро відчула загрозу прямої військової ескалації. Усвідомлюючи неможливість ефективно гарантувати національну безпеку в умовах зростання російської агресії, Гельсінкі розглянуло вступ до НАТО як єдино можливий інструмент стримування потенційного вторгнення та забезпечення колективного захисту відповідно до статті 5 Вашингтонського договору. У травні 2022 року Фінляндія подала заявку на вступ, а вже 4 квітня 2023 року офіційно стала 31-м членом НАТО, остаточно відмовившись від десятиліть політики нейтралітету [8].

Швеція, хоча й не має спільного кордону з Росією, також зазнала безпосереднього впливу дестабілізуючих дій Москви в регіоні Балтійського моря. Зростання військової активності РФ, провокації у повітряному та морському просторі, а також небезпека для Балтійських держав змусили Стокгольм переосмислити свою позицію. Розуміючи, що нейтралітет більше не гарантує безпеки в умовах гібридних загроз, Швеція ухвалила стратегічне рішення приєднатися до Альянсу. Після тривалого процесу ратифікації всіма членами НАТО, зокрема подолання опору Угорщини, 7 березня 2024 року Швеція стала 32-м членом НАТО [10].

Таким чином, станом на 2025 рік НАТО об'єднує 32 держави. До складу Альянсу входять як його засновники 1949 року — Бельгія, Данія,

Ісландія, Канада, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Сполучене Королівство, Сполучені Штати Америки, Франція та Італія, — так і країни, що приєдналися пізніше внаслідок хвиль розширення у 1952–2009 роках, серед яких Греція, Туреччина, Німеччина, Іспанія, Польща, Чехія, Угорщина, Болгарія, Румунія, Словаччина, Словенія, Хорватія, Албанія, Чорногорія та Північна Македонія. Найновішими членами Альянсу стали Фінляндія та Швеція, що символізує подальше посилення північного та східного флангів організації.

Вступ Фінляндії та Швеції став безпосередньою реакцією на військову агресію Росії та радикальну зміну безпекового середовища в Європі. Це рішення відображає глибоку трансформацію стратегічного мислення у Північній Європі: замість покладання на нейтралітет і дипломатичний баланс держави обрали шлях колективної оборони. Вступ обох країн до Альянсу не лише посилив східний фланг НАТО, а й став потужним сигналом, що в умовах агресії з боку сусіда безпека можлива лише через єдність і взаємні гарантії захисту, а не через ізоляцію. У ширшому вимірі такі процеси супроводжуються розгортанням військової інфраструктури в країнах Центральної та Східної Європи, модернізацією систем оборони та розширенням програм колективного захисту. Це свідчить про переорієнтацію стратегії НАТО з глобального втручання на регіональну стабілізацію та підвищення обороноздатності європейських партнерів [7, с. 70].

Європейський Союз почав поступово переходити від виключно економічного об'єднання до формування політико-безпекової спільноти. Розроблення європейської стратегії безпеки, створення фондів оборонної підтримки, відмова від залежності від російських енергоносіїв і розвиток альтернативних джерел енергії свідчать про становлення ЄС як самостійного геостратегічного актора. Китай демонструє прагматичний підхід, який полягає у спробі балансування між політичним нейтралітетом і прагненням використати кризу для розширення економічного впливу. Його стратегія відображає тенденцію до формування паралельних центрів сили поза західною системою безпеки [6, с. 107].

Туреччина, Індія та держави Глобального Півдня застосовують політику багатовекторності, поєднуючи співпрацю із Заходом із прагненням зберегти незалежність власної зовнішньої політики. Такі держави формують новий тип гнучкої геостратегії, у межах якої ключову роль відіграють не лише військові, а й економічні та технологічні ресурси. У результаті війна в Україні перетворилася на каталізатор структурних змін у глобальному балансі сил, спричинивши появу нових регіональних союзів, переорієнтацію енергетичних і торговельних потоків та формування нових моделей міжнародного співробітництва.

Досвід російсько-української війни змусив наукову спільноту переглянути традиційні підходи до розуміння геополітики та геостратегії. Якщо класичні теорії Х. Макіндера (теорія «Heartland») [14] та Н. Спайкмена (теорія «Rimland») [15] зосереджувалися на просторовому контролі, а концепції З. Бжезінського («Велика шахівниця») [12] акцентувала увагу на глобальних стратегічних балансах і ресурсних пріоритетах, то сучасні умо-

ви вимагають врахування інформаційних, технологічних та гуманітарних чинників, які дедалі частіше визначають ефективність державної стратегії. Сучасна наука вводить поняття гібридної геостратегії. Для академічного обґрунтування цього поняття можна звернутися до статті М. Лаббана, у якій автор вводить концепцію «гібридної геополітики», що описує поєднання військових та невоєнних засобів впливу в геополітичних стратегіях [13]. Це поняття є корисним для аналізу сучасних геополітичних процесів, де держави використовують комплексний підхід, поєднуючи військові, економічні, інформаційні, кібернетичні та культурно-гуманітарні інструменти впливу. Застосування «гібридної геополітики» дозволяє державам діяти не лише у сфері традиційної війни, а й у цифровому та ідеологічному просторі, що відповідає сучасним викликам глобальної безпеки.

Водночас формується нова концепція «геополітики цінностей», яка протиставляє авторитарним моделям управління принципи демократичного розвитку, солідарності, дотримання прав людини та верховенства права. Саме ці цінності стають базисом для об'єднання демократичних держав навколо України як символу спротиву агресії та захисту міжнародного правопорядку.

Ще однією тенденцією є перехід до постбіполярної системи безпеки, у межах якої з'являються нові полюси впливу — ЄС, Індія, Китай, Японія, Туреччина. У результаті міжнародна політика набуває багатовимірного характеру, де вирішальну роль відіграють не лише військові ресурси, а й технологічні інновації, економічна взаємозалежність і гуманітарна співпраця. У цьому контексті Україна стає своєрідним фокусом нової геополітичної реальності — державою, що поєднує прагнення до свободи, стійкості до зовнішнього тиску та активну участь у формуванні нової системи міжнародної безпеки. Подальший розвиток геополітичної системи світу може відбуватися за кількома сценаріями.

Оптимістичний сценарій передбачає посилення ролі міжнародних інституцій, насамперед ООН, ОБСЄ та Ради Європи, реформування механізмів колективної безпеки та запровадження реальних інструментів відповідальності держав за агресію. У цьому випадку формується оновлений світовий порядок, заснований на принципах солідарності, партнерства і взаємної підтримки.

Песимістичний сценарій пов'язаний із фрагментацією міжнародного простору, поширенням зон конфліктів, ерозією норм міжнародного права та зростанням впливу авторитарних режимів. Це може призвести до створення кількох паралельних систем безпеки, що конкурують між собою.

Реалістичний сценарій базується на регіоналізації глобальної політики, тобто формуванні багаторівневої системи безпеки, у межах якої ключову роль відіграватимуть регіональні альянси — НАТО, ЄС, АСЕАН, Африканський Союз. Для України у такій системі стратегічним завданням стане інтеграція у європейський безпековий простір, участь у виробленні нових форматів співпраці та підтримання стійкої міжнародної суб'єктності.

Таким чином, майбутнє глобальної безпеки залежить від здатності держав світу поєднувати короткострокові антикризові дії з довгостроковими стратегіями розвитку, що забезпечують стабільність, технологічний прогрес і гуманітарну солідарність. Російсько-українська війна стала рубежем, який розділив сучасну історію міжнародних відносин на «до» і «після». Вона змінила структуру глобального порядку, спричинила перегляд традиційних уявлень про безпеку, суверенітет та міжнародну відповідальність. У результаті формується нова геополітична реальність, що ґрунтується на принципах взаємозалежності, партнерства та колективної дії. Україна посіла у цій системі центральне місце як держава, що не лише відстоює власну незалежність, а й активно впливає на трансформацію глобальної архітектури безпеки. Її приклад засвідчує, що сучасна геостратегія неможлива без синергії політичних, економічних, технологічних та гуманітарних чинників. Отже, геополітика та геостратегія сучасного світу крізь призму російсько-української війни постають не просто як сфери аналізу міжнародних процесів, а як динамічна система взаємодії цінностей, інтересів і стратегічних пріоритетів, які визначатимуть майбутнє міжнародного правопорядку та глобальної стабільності.

Щодо подальших наукових розвідок у сфері геополітики та геостратегії, доцільно спрямувати їх на поглиблений аналіз механізмів адаптації держав до довготривалих кризових процесів, спричинених війною, санкційною політикою, зміною енергетичних ринків та трансформацією глобальної економіки. Важливим напрямом таких досліджень є розроблення інтегрованих моделей оцінювання геостратегічної стійкості держав, які враховують комплексний вплив військових, економічних, інформаційних і гуманітарних чинників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карвацька С.Б. Міжнародний правопорядок: сучасні виклики та умови ефективної правової регламентації // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО, 2025. Випуск 88: частина 4. С. 78-83.
2. Кондратенко О. Криза східного вектора зовнішньої політики України // Політичні дослідження / Political Studies, 2022. №1 (3). С. 138–163. URL: <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/262038>.
3. Кравчук Н. Вплив глобальних трендів на формування геостратегії конкурентоспроможності держави // EMPIRIO 1, 2024. № 2. С. 53-64. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9290fd7e-bf80-4959-99db-5493f0d8168b/content>.
4. Літвін Л. А. Сучасні геополітичні концепції: висновки для України // Політичне життя, 2019. № 4. С. 109-115. DOI:<https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.4.15>.
5. Марківська Л., Сірук Н. Наративи «неконвенційної» війни сучасної Московії проти України // Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022. №30. С. 97-102. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/460>.

6. Сергієнко Т.І. Особливості сучасної політики Китайської Народної Республіки на міжнародній арені // Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління, 2022. № 3 (63). С. 106-112. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/issue/view/230/247>.
7. Сергієнко Т.І. Феномен гегемонічного статусу США у міжнародних відносинах // Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління, 2023. № 3 (69). С. 69-74. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/issue/view/274>.
8. Фінляндія офіційно стала членом НАТО. URL: <https://suspihne.media/434727-finlandia-oficijno-stala-clenom-nato/>.
9. Цурканова І. О. Комплексний політичний аналіз вторгнення Росії в Україну // Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, 2022. № 1(61). С. 113–120. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1\(61\)-18](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1(61)-18).
10. Швеція офіційно вступила до НАТО. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_223446.htm.
11. Ядерне стримування і ядерний шантаж у політиці РФ. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/yaderne-strymuвання-i-yadernyy-shantazh-u-politytsi-rf>.
12. Brzezinski Z. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. Basic Books, 1997. 223p. ISBN: 978-0465094356.
13. Labban M. The Struggle for the Heartland: Hybrid Geopolitics in the Transcaspian // Geopolitics, 2009. Vol. 14, Issue 1. P. 1–25. DOI: 10.1080/14650040802578641.
14. Mackinder H.J. Democratic Ideals and Reality. London: Constable and Co. 1919. 272p.
15. Spykman N. The Geography of the Peace / N. Spykman. New York: Harcourt, Brace and Co., 1944. 345 p.
16. Mackinder H. J. The Geographical Pivot of History // The Geographical Journal, 1904. Vol. 23. № 4. P. 421-437.

REFERENCES

1. Karvatska S.B. (2025). Mizhnarodnyi pravoporiadok: suchasni vyklyky ta umovy efektyvnoi pravovoi rehliamentatsii [International legal order: modern challenges and conditions for effective legal regulation]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu, Seriia PRAVO, Vypusk 88, Chastyna 4, 78–83 [in Ukrainian].
2. Kondratenko O. (2022). Kryza skhidnoho vektora zovnishnoi polityky Ukrainy [Crisis of the Eastern vector of Ukraine's foreign policy]. Politychni doslidzhennia / Political Studies, 1(3), 138–163. Retrieved from <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/262038> [in Ukrainian].
3. Kravchuk N. (2024). Vplyv hlobalnykh trendiv na formuvannia heostrategii konkurentospromozhnosti derzhavy [The impact of global trends on the formation of the state's competitiveness geostrategy]. EMPIRIO, 1(2), 53–64. Retrieved from <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9290fd7e-bf80-4959-99db-5493f0d8168b/content> [in Ukrainian].
4. litvin L.A. (2019). Suchasni heopolitychni kontseptsii: vyvody dlia Ukrainy [Modern geopolitical concepts: conclusions for Ukraine]. Politychne zhyttia, 4, 109–115. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.4.15> [in Ukrainian].
5. Markivska L., Siruk N. (2022). Naratyvy «nekonventsijnoi» viiny suchasnoi Moskvi proti Ukrainy [Narratives of the «unconventional» war of modern Moscow against

- Ukraine]. Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, 30, 97–102. Retrieved from <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/460> [in Ukrainian].
6. Serhiienko T.I. (2022). Osoblyvosti suchasnoi polityky Kytayskoi Narodnoi Respubliky na mizhnarodnii areni [Features of modern policy of the People's Republic of China on the international arena]. Naukovi pratsi MAUP. Politychni nauky ta publichne upravlinnia, 3(63), 106–112. Retrieved from <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/issue/view/230/247> [in Ukrainian].
 7. Serhiienko T.I. (2023). Fenomen hehemonichnoho statusu USA u mizhnarodnykh vidnosynakh [The phenomenon of US hegemonic status in international relations]. Naukovi pratsi MAUP. Politychni nauky ta publichne upravlinnia, 3(69), 69–74. Retrieved from <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/issue/view/274> [in Ukrainian].
 8. Suspilne News. (2023). *Finlandia ofitsiino stala chlenom NATO* [Finland officially became a NATO member]. Retrieved from <https://suspilne.media/434727-finlandia-ofitsiino-stala-clenom-nato/> [in Ukrainian].
 9. Tsurkanova I.O. (2022). Kompleksnyi politychnyi analiz vtorhennia Rosii v Ukrainu [Comprehensive political analysis of Russia's invasion of Ukraine]. Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia, 1(61), 113–120. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1\(61\)-18](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-1(61)-18) [in Ukrainian].
 10. NATO Official Website. (2024). *Shvetsiia ofitsiino vstupylo do NATO* [Sweden officially joined NATO]. Retrieved from https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_223446.htm [in Ukrainian].
 11. Yaderne strymuvannia i yadernyi shantazh u politytsi RF [Nuclear deterrence and nuclear blackmail in Russian policy]. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/statti/yaderne-strymuvannya-i-yadernyy-shantazh-u-politytsi-rf> [in Ukrainian].
 12. Brzezinski Z. (1997). *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York: Basic Books. ISBN 978-0465094356. 223 p. [in English].
 13. Labban M. (2009). The Struggle for the Heartland: Hybrid Geopolitics in the Transcaspian. *Geopolitics*, 14(1), 1–25. <https://doi.org/10.1080/14650040802578641> [in English].
 14. Mackinder H.J. (1919). *Democratic Ideals and Reality*. London: Constable and Co. 272 p. [in English].
 15. Spykman N. (1944). *The Geography of the Peace*. New York: Harcourt, Brace and Co. 345 p. [in English].
 16. Mackinder H.J. (1904). The Geographical Pivot of History. *The Geographical Journal*, 23(4), 421–437 [in English].